

Голас Радзімы

№ 18 (1900)
2 мая 1985 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Чуныя ў дзяцей сэрцы. Да радасці, да болю. Светлае сьніж ў іх дзяцінства: бляхмарнае неба над галавою, дзе вясною звіняць жаўранкі і кружэцца ўзлетку бусны. Ім невядомы жахі і пакуты, што выпалі на долю ровеснікаў у гады Вялікай Айчыннай. Але зразумелыя. І таму, калі раскажваюць ім пра вайну, — сур'язнеюць, усмешкі сыходзяць з твару.

НА ЗДЫМКУ: трэцікласнікі сярэдняй школы № 24 г. Мінска з вялікай увагаю слухаюць успаміны ўдзельніка штурму рэйхстага Аляксандра ПРЭЛБА ў час сустрэчы з ім у Беларускай дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

Фота Ю. ІВАНОВА.

падзеі • людзі • факты

падзеі • людзі • факты

падзеі • людзі • факты

ПЛЕНУМ ЦК КПСС

23 красавіка адбыўся Пленум Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Савецкага Саюза. На ім з дакладам «Аб скліканні чарговага XXVII з'езда КПСС і задачах, звязаных з яго падрыхтоўкай і правядзеннем» выступіў Генеральны сакратар ЦК КПСС М. С. Гарбачоў.

Ён спыніўся на асноўных напрамках развіцця ўнутранай і знешняй палітыкі КПСС, Савецкай дзяржавы. Падкрэсліў, у прыватнасці, што наша краіна будзе цвёрда ісці ленынскім курсам міру і мірнага суіснавання. СССР выступае за роўныя, карэктныя, цывілізаваныя міждзяржаўныя адносіны, заснаваныя на павазе норм міжнароднага права.

Пасля абмеркавання даклада Пленум Цэнтральнага Камітэта КПСС прыняў пастанову склікаць чарговую XXVII з'езд Камуністычнай партыі Савецкага Саюза 25 лютага 1986 года. Быў зацверджаны парадак дня з'езда. Са справаздачным дакладам на ім выступіў Генеральны сакратар ЦК КПСС М. С. Гарбачоў. Сярод іншых пытанняў — справаздача Цэнтральнай рэвізійнай камісіі КПСС; аб новай рэдакцыі Праграмы КПСС; аб змяненнях у Статуце КПСС; аб асноўных напрамках эканамічнага і сацыяльнага развіцця СССР на 1986—1990 гады і на перспектыву да 2000 года; выбары цэнтральных органаў партыі.

УРАЧЫСТАЕ ПАСЯДЖЭННЕ

КУРС МІРУ І ПРАГРЭСУ

У Маскве, у Крамлёўскім Палацы з'ездаў, адбылося ўрачыстае пасяджэнне, прысвечанае 115-й гадавіне з дня нараджэння У. І. Леніна. Тут сабраліся перадавікі вытворчасці сталіцы і Падмаскоўя, ветэраны КПСС, прадстаўнікі партыйных, савецкіх і грамадскіх арганізацый, дзеячы навукі і культуры, воіны Савецкіх Узброеных Сіл, кіраўнікі партыі і ўрада краіны. Присутнічалі замежныя дыпламаты, замежныя госці.

Урачыстае пасяджэнне адкрыў член Палітбюро ЦК КПСС, першы сакратар МГК КПСС В. Грышын.

З дакладам «Гістарычная правата ідэй і справы Леніна» выступіў член Палітбюро ЦК КПСС, першы намеснік Старшыні Савета Міністраў СССР Г. Аліеў.

Дакладчык спыніўся на пытаннях унутранай і знешняй палітыкі Савецкай дзяржавы. Прыярытэтным напрамкам знешняй палітыкі, сказаў ён, Савецкі Саюз лічыць умацаванне і ўдакладненне ўсебаковага ўзаемадзеяння краін сацыялістычнай садружнасці. Наша краіна падтрымлівае справядлівую справу набыўшых свабоду дзяржаў, развівае з імі шматбаковае супрацоўніцтва. Цяпер, падкрэсліў Г. Аліеў, неабходны сумленны дзеянні ўсіх народаў і дзяржаў, каб перамагчы агульнага смяротнага ворага — пагрозу сусветнай ядзернай катастрофы. З гэтага і выходзіць наша краіна ў адносінах з капіталістычнымі дзяржавамі. СССР хоча спынення гонкі ўзбраенняў, скарачэння ўжо накопленых, а не стварэння ўсё новых сістэм зброі. Кардынальнае значэнне Савецкай дзяржава надае недапушчальнаму мілітарызацыі касмічнай прасторы. Курс КПСС, Савецкай дзяржавы на міжнароднай арэне быў і застаецца ленынскім. Гэта курс міру і прагрэсу, падкрэсліў прамоўца.

Урачыстае пасяджэнне, прысвечанае 115-й гадавіне з дня нараджэння У. І. Леніна, адбылося і ў Мінску. Перад прысутнымі выступіў другі сакратар ЦК КПБ Г. Барташэвіч.

У МІНІСТЭРСТВЕ ФІНАНСАУ СССР

Міністэрства фінансаў СССР, Дзяржаўны банк Савецкага Саюза паведамілі, што ў сувязі са 115-годдзем з дня нараджэння У. І. Леніна ў нашай краіне выпушчана ў абарачэнне памятная манета вартасцю 1 рубель. **НА ЗДЫМКУ:** вонкавы і адваротны бакі памятнай манеты.

ПАСТАНОВЫ

УВЕКАВЕЧАННЕ

ПАМЯЦІ К. У. ЧАРНЕНКІ

Цэнтральны Камітэт КПСС, Прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР і Савет Міністраў СССР, улічваючы заслугі выдатнага дзеяча Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы, міжнароднага камуністычнага і рабочага руху Канстанціна Усцінавіча Чарненкі і ў мэтах увекавечання яго памяці паставілі перайменаваць горад Шарыпава Краснаярскага краю ў горад Чарненка, а таксама Шалданешцкі раён Малдаўскай ССР у Чарненкаўскі раён.

Імя К. У. Чарненкі будзе прысвоена Краснаярскаму вытворчаму аб'яднанню па збожжаўборачных камбайнах, кішынёўскаму вытворчаму аб'яднанню «Хвалы» Міністэрства прыборабудавання, сродкаў аўтаматызацыі, сістэм кіравання, аднаму з саўгасаў Талды-Курганскай вобласці Казахскай ССР, Палацу піянераў у горадзе Пензе, адной з вуліц у новых мікрараёнах гарадоў Масквы, Краснаярска і Кішынёва, пагранічнай заставе «Харгос» Чырванасцяжнай Усходняй пагранічнай акругі, дзе ён служыў, марскому пасажырскаму судну.

Для студэнтаў Краснаярскага дзяржаўнага ўніверсітэта, Кішынёўскага дзяржаўнага педагагічнага інстытута, Пензенскага політэхнічнага інстытута будзе ўстаноўлена дзевяць стыпендыяў імя К. У. Чарненкі.

Мемарыяльныя дошкі будуць устаноўлены на будынку пагранічнай заставы «Харгос» і на доме № 19 па вуліцы Вялікая Бронная ў г. Маскве, дзе жыў К. У. Чарненка.

На магіле К. У. Чарненкі на Краснай плошчы ля Крамлёўскай сцяны будзе ўстаноўлены бюст.

НА СЕСІІ ЕЭК

ВЫСТУПЛЕННЕ

ПРАДСТАЎНІКА БССР

На 40-й сесіі Еўрапейскай эканамічнай камісіі ААН, якая праходзіць у Жэневе, выступіў кіраўнік дэлегацыі БССР Б. Макейчанка. Ён адзначыў, што згодна з аглядам эканамічнага становішча Еўропы ў 1984 годзе, падрыхтаваным сакратарыятам ЕЭК, тэмпы росту народнай гаспадаркі еўрапейскіх краін — членаў Савета Эканамічнай Узаемадапамогі паскорыліся. У дакуменце, у прыватнасці, адзначаецца, што ў Беларускай ССР сярэдні штогадовы рост нацыянальнага даходу ў першыя чатыры гады пяцігодкі дасягнуў у сярэднім амаль 5 працэнтаў у год, што вышэй тэмпаў, прадугледжаных пяцігадовым планам.

Прадстаўнік БССР звярнуў увагу на той факт, што каля ста краін свету ахвотна купляюць такую прадукцыю беларускіх прадпрыемстваў, як трактары «Беларусь», вялікагрузныя грузавыя аўтамабілі, металарэзныя станкі, халадзільнікі, ільняныя, баваўняныя і шарэяныя тканіны, шэраг іншых вырабаў.

У заключэнне Б. Макейчанка сказаў: «Эканамічнае і сацыяльнае развіццё Беларусі за 40 гадоў — гэта прыклад хуткага і дынамічнага развіцця сацыялістычнай народнай гаспадаркі рэспублікі, нацыянальнае багацце якой у першыя фашысцкай акупацыі панесла цяжкі ўрон і эканоміка ў цэлым была адкінута на ўзровень 1913 года. Галоўны ўрок другой сусветнай вайны заключаецца ў тым, што супраць вайны трэба актыўна змагацца. Мір патрэбен усім, каб спакойна працаваць, павышаць узровень матэрыяльнага дабрабыту народа, яго культурнае і духоўнае развіццё. На гэта накіраваны ўсе нашы планы і задумы».

Калгас «Чырвоны Кастрычнік» Слуцкага раёна спецыялізуецца на вырошчванні яравых культур. Гаспадарка першая на Міншчыне завяршае ў гэтыя дні сяўбу ячменю і аўса. **НА ЗДЫМКУ:** на палях калгаса «Чырвоны Кастрычнік».

ГОСЦІ З-ЗА МЯЖЫ

ПОЕЗД ДРУЖБЫ

У Беларусі пабываў поезд дружбы з Польскай Народнай Рэспублікі. У складзе яго былі ветэраны другой сусветнай вайны, перадавікі вытворчасці, маладыя актывісты Таварыства польска-савецкай дружбы.

Намеснік кіраўніка поезда дружбы Р. Нагурскі на сустрэчы з журналістамі сказаў: «Дружбу, загартаваную ў сумеснай барацьбе з фашызмам і ў гады ліквідацыі цяжкіх вынікаў вайны, якая атрымала далейшае развіццё ў гады сацыялістычнага будаўніцтва, не зможа падарваць ніхто. Польскі народ беражліва захоўвае памяць пра 600 тысяч савецкіх воінаў, якія загінулі ў баях за вызваленне нашай зямлі. Супрацоўніцтва нашых краін у рамках Арганізацыі Варшаўскага Дагавора і СЭУ служыць далейшаму ўмацаванню адзінства і згуртаванасці брацкіх народаў, усёй сацыялістычнай садружнасці».

Удзельнікі поезда дружбы з ПНР наведвалі прамысловыя прадпрыемствы, сустрэліся з ветэранамі вайны і працы, моладдзю.

КАНФЕРЭНЦЫІ

УРАЧЫ

СУПРАЦЬ ВАЙНЫ

Рэспубліканская канферэнцыя «Урачы за прадухіленне ядзернай вайны» адбылася ў Мінску.

Старшыня Беларускага аддзялення Савецкага камітэта «Урачы за прадухіленне ядзернай вайны», заслужаны дзеяч навукі БССР прафесар Р. Мацвяйкоў у сваім выступленні адзначыў, што пагроза чалавечай цывілізацыі навісла ў выніку небывалай гонкі ўзбраенняў, развязанай ЗША і іншымі краінамі — членамі НАТО. Распрацоўваючы ўсё больш вытанчаныя дактрыны вядзення ядзернай вайны ў разліку на атрыманне ў ёй перамогі, Вашынгтон падводзіць пад іх адпаведную матэрыяльную базу. Савецкія ўрачы, сказаў прамоўца, лічаць сваім абавязкам расказаць усю горкую праўду аб выніках гэтай вайны, калі яна будзе развязана. Перамогі ў ядзерным канфлікце быць не можа, ён стане катастрофай для ўсяго чалавецтва.

Удзельнікі канферэнцыі паставілі свае подпісы пад заклікам Прэзідыума Сусветнага Савета Міру да народаў планеты: «Не — зорным войнам!» Яны прынялі таксама зварот да медыцынскіх работнікаў рэспублікі, у якім заклікалі аб'яднаць намаганні ў барацьбе супраць пагражаючай тэрмаядзернай катастрофы.

БЯРОЗАВЫ СОК

ЭЛІКСІР З БЕЛЫХ ГАЁЎ

Звон салодкага капяжу чуюцца сёння ў беластвольных гаях нашай рэспублікі — ідзе масавы збор бярозавага соку.

Сотні аўтацэстэрнаў курсіруюць на маршрутах: лес — кансервавы завод. Перапрацоўку асвятляючага напітку вядуць каля сарака спецыялізаваных прадпрыемстваў рэспублікі, якія працуюць у тры змены. Смачны і карысны для здароўя напітак выпускаецца ў чыстым выглядзе і змешаны з сокам чарніц або яблык.

МАСТАЦКАЯ САМАДЗЕЙНАСЦЬ

НА СЦЭНУ УСЕЙ

СЯМ'ЕЙ

Конкурс сямейных ансамбляў стаў традыцыйным у Карэліцкім раёне Гродзенскай вобласці. Сёлета ў ім удзельнічала дзевяць калектываў.

Сімпацыі глядачоў былі аддадзены сямейству Адзярэйка з вёскі Райца. На сцэну раённага Дома культуры выйшла дзевяць удзельнікаў мастацкай самадзейнасці. Галава сям'і — Сяргей Мікалаевіч і яго жонка Ніна Уладзіміраўна, дачкі — Ала і Наталля, браты Сяргей Мікалаевіч — Георгій, Анатоль, Валеры, іх жонкі Ніна і Аліна, сястра Таіса. Апладысентамі глядачы сустрэлі і сямейны ансамбль Башко. Разам з Анатолем Максімавічам у конкурсе прынялі ўдзел яго сын Анатоль і ўнукі Аляксандр, Дзмітрый. З цікавымі праграмамі выступілі таксама муж і жонка Руцы, бацька, маці і дачка Круглікавы і іншыя сямейныя ансамблі.

АХОВА ЗДАРОУЯ

НА ПЛАВАННЕ

У ПАЛІКЛІНІКУ

Усе малышы новага мікрараёна Магілёва — Задняпроўя пачнуць вучыцца плаваць з трохтыднёвага ўзросту. Для гэтага ў новай паліклініцы, якая адкрылася тут, пабудавана спецыяльная бальнеалагічная лячэбніца з ваннамі і двума басейнамі.

Спачатку малышы вучацца трымацца на вадзе, атрымліваюць першую адзараўленую загартоўку. Адначасова бацькі праходзяць стажыроўку па далейшаму адукацыйнаму дзіцяці плаванню ў дамашніх умовах. А калі дзедзі крыху падраснуць, у паліклініцы іх навучаць ныраць і плаваць.

Дзевяць трох — дзевяці год аддадзены басейн, дзе будуць трэніравацца тыя, хто ўпусціў найбольш спрыяльныя тэрміны для адукацыі, і тыя, каму рэкамендавана лячэбнае плаванне.

У новым цэнтры здароўя ёсць фізіятэрапеўтычнае аддзяленне і аддзяленне аднаўленчага лячэння, кабінет масажу, зала лячэбнай фізкультуры.

ЗАКАЗНІКІ

ПТУШЫНЫЯ БАЗАРЫ

Першы ў Беларусі гарадскі прыродны заказнік створаны ў Мінску на Драздоўскім вадасховішчы. Каля плаціны збіраюцца птушыныя базары. Сталі гняздыца тут і рэдкія віды птушак, занесеныя ў Чырвоную кнігу БССР, — лебедзі-шыпуны, малыя чайкі і крачкі. Усяго ў заказніку 57 відаў птушак.

Пасля расчысткі і расшырэння рэчышча ракі Свіслач, што працякае праз Мінск, будаўніцтва на ёй каскада вадасховішчаў і сажалак, разбіўкі новых паркаў, сквераў і бульварнаў сюды сталі завораваць з пастаянных пералётных шляхоў многія птушкі. Аблюбавалі горад качкі, іпакі, ластаўкі, чайкі, дразды, жаўранкі, буслы, сініцы, зяблікі і нават салаўі.

МЯСЦОВЫЯ САВЕТЫ І МУНІЦЫПАЛІТЭТЫ

ЦІ СУПАСТАЎНЫЯ МАШТАБЫ ЁЛАДЫ?

Буйная амерыканская газета «Інтэрнэшнл геральдэтрыбюн», якая выдаецца ў Еўропе, нядаўна апублікавала артыкул пра мясцовыя органы ўлады ў СССР. У ёй сцвярджаецца, што Саветы народных дэпутатаў не валодаюць у адрозненне ад муніцыпалітэтаў на Захадзе дастатковай самастойнасцю і з'яўляюцца толькі простымі выканаўцамі дырэктывы цэнтральных органаў. Якое ж становішча на самай справе?

Пачнём з муніцыпалітэтаў. Заканадаўства большасці захадніх краін адносіць у іх распараджэнне справы, звязаныя перш за ўсё з «падтрыманнем грамадскага парадку і беспекі» і сферай абслугоўвання. Клопат аб чысціні вуліц, аб утрыманні сквераў і паркаў, дамоў для састарэлых і бедных і г. д. — такія звычайна пытанні ўваходзяць у кампетэнцыю гэтых органаў. У апошнія гады, праўда, да іх дабавіліся і новыя функцыі — у галіне асветы, дарожнага і ў нейкай ступені жыллёва-камунальнага будаўніцтва. Аднак па-ранейшаму муніцыпалітэты практычна зусім не займаюцца сферай вытворчасці.

Мясцовыя органы ўлады ў СССР — Саветы народных дэпутатаў — валодаюць значна большым колам паўнамоцтваў. У адпаведнасці з Канстытуцыяй яны не толькі забяспечваюць ахову дзяржаўнага і грамадскага парадку, выкананне законаў і ахову працоўнага грамадзян, але і кіруюць на сваёй тэрыторыі гаспадарчай дзейнасцю.

Гаворачы аб самастойнасці Саветаў, трэба падкрэсліць, што ў нашай краіне няма традыцыйнага для захадніх краін падзелу на органы кіравання (з назначаных зверху чыноўнікаў) і самакіравання, якія выдуюць мясцовыя справы пад наглядом

вышэйстаячых устаноў. Таму ў савецкай дзяржаўнай сістэме няма ні губернатараў, ні прэфектаў, а савецкае права не ведае паняцця «адміністрацыйная апека» над органамі мясцовага самакіравання. Усе мясцовыя выканаўчыя органы ў СССР выбіраюцца самімі Саветамі і поўнаасцю ім падпарадкаваны.

Роля мясцовых Саветаў у грамадскім жыцці пастаянна павышаецца, расшыраецца сфера іх дзейнасці, асабліва ў галіне эканомікі. Характэрна ў гэтым сэнсе, што на сесіях Саветаў, на пасяджэннях іх выканаўчых камітэтаў сёння разглядаецца ўдвай больш пытанняў, чым, скажам, 10 год назад. Прычым каля 65 працэнтаў усіх рашэнняў гэтых органаў улады прысвечана праблемам гаспадарчага будаўніцтва.

Справа ў тым, што на працягу апошняга дзесяцігоддзя курс на павышэнне ролі мясцовых Саветаў звязваецца ў першую чаргу з расшырэннем іх эканамічных функцый, умацаваннем матэрыяльна-фінансавай базы. Гэта тэндэнцыя знайшла, напрыклад, сваё адлюстраванне ў прынятай у 1981 годзе Пастанове ЦК КПСС, Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР і Савета Міністраў СССР «Аб далейшым павышэнні ролі Саветаў народных дэпутатаў у гаспадарчым будаўніцтве». У ёй, у прыватнасці, прапанавана розным міністэрствам і ведамствам перадаць свае прадпрыемствы, чыя прадукцыя выкарыстоўваецца пераважна для задавальнення патрэб насельніцтва, у мясцовае падпарадкаванне.

Зрэшты, працэс гэты ідзе не з учарашняга дня. Пачынаючы з 1971 года мясцовым Саветам былі перададзены больш за 12 тысяч прадпрыемстваў і устаноў і звыш дзюх тысяч аб'ектаў каму-

нальнай гаспадаркі, якія знаходзіліся раней у ведамасным падпарадкаванні. Асабліва інтэнсіўна расшыралася сетка прадпрыемстваў мясцовых Саветаў, якія адносяцца да сферы паслуг. А ўсяго ў падпарадкаванні мясцовых Саветаў цяпер знаходзіцца каля двух мільёнаў прадпрыемстваў і арганізацый, звязаных з абслугоўваннем насельніцтва.

У рукі мясцовых Саветаў паступова перадаецца і так званы «ведамасны» жылвы фонд, гэта значыць дамы, пабудаваныя рознымі прадпрыемствамі і арганізацыямі агульнасаюзнага і рэспубліканскага падпарадкавання. У выніку ўжо цяпер мясцовыя органы ўлады ў некаторых саюзных рэспубліках распараджаюцца пераважнай часткай усяго жыллага фонду (у Арменіі, напрыклад, 72 працэнтамі, у Латвіі — больш чым 70 працэнтамі і г. д.).

Для параўнання: муніцыпальны жылвы фонд у ЗША застаецца кропляй у моры прыватных уладанняў. У сучасным аб'ёме жыллага будаўніцтва доля муніцыпалітэтаў не перавышае 6—7 працэнтаў. Усяго ж муніцыпалітэтам належыць каля 740 тысяч кватэр з 58 мільёнаў адзінак жылля. У муніцыпальных кватэрах жыве толькі 1 працэнт насельніцтва.

Наадварот, у СССР мясцовыя Саветы становяцца практычна адзінымі гаспадарамі ўсяго жыллага фонду. А яго памеры сапраўды вялікія. За гады Савецкай улады ўведзена ў эксплуатацыю амаль 3,5 мільярда квадратных метраў жылля, у тым ліку 530 мільёнаў — у мінулай пяцігодцы. К канцу гэтай пяцігодкі будзе пабудавана яшчэ 530—540 мільёнаў квадратных метраў жыллой плошчы.

У прамым падпарадкаванні

мясцовых Саветаў сканцэнтравана таксама большасць устаноў культуры, народнай адукацыі, аховы здароўя, сацыяльнага забеспячэння і г. д.

Адпаведна ўмацоўваецца і фінансавая база Саветаў. Аб'ём іх мясцовых бюджэтаў за кошт адлічэння ад прыбытку і падатку з абароту перададзеных ім прадпрыемстваў павялічыўся за дзесяцігоддзе ўдвай і склаў у 1983 годзе амаль 50 мільярдаў рублёў. Амаль дзве трэці гэтых сродкаў расходуюцца на задавальненне сацыяльна-культурных патрэб насельніцтва.

Развіццё эканамічных функцый мясцовых органаў улады ўсё больш выразна працягваецца і ў павышэнні ролі мясцовых Саветаў у планаванні і каардынацыі дзейнасці размешчаных на іх тэрыторыі прадпрыемстваў, устаноў і арганізацый агульнасаюзнага і рэспубліканскага падпарадкавання. Да апошняга часу ў іх эканамічнае жыццё мясцовыя органы амаль не ўмешваліся, абмяжоўваючыся толькі кантролем за выкананнем імі законаў аб працы, правілаў землекарыстання і аховы навакольнага асяроддзя. Таму ў тых выпадках, калі вытворчыя інтарэсы таго ці іншага прадпрыемства, а тым больш міністэрства, што стаіць за ім, не супадалі з інтарэсамі мясцовымі, тэрытарыяльнымі, узніклі дыспропорцыі ў развіцці гарадоў і абласцей.

Каб ліквідаваць гэта, прадпрыемствам рэспубліканскага і агульнасаюзнага падпарадкавання ў апошнія гады пастаўлена ў абавязак знаёміць мясцовыя органы ўлады з праектамі сваіх планаў, а міністэрствам — улічваць іх заключэнні пры зацвярджэнні планаў прадпрыемстваў і сваіх уласных праграм.

Акрамя таго, разам з працай каардынацыі дзейнасці ўсіх прадпрыемстваў у апошнія гады мясцовыя Саветы атрымалі таксама магчымасць каапераваць іх сродкі для будаўніцтва аб'ектаў агульнага карыстання, камунікацый, жылля.

Узрасла роля мясцовых Саветаў і ў арганізацыі вытворчасці тавараў народнага спажывання на заводах і фабрыках розных галін прамысловасці.

Гэта толькі некаторыя з напрамкаў дзейнасці мясцовых Саветаў у нашай краіне.

Што ж датычыцца Захаду, то там, наадварот, назіраецца змяншэнне ролі муніцыпальных органаў, скарачэнне іх актыўнасці, пераход да вышэйстаячых улад усё большай колькасці важных муніцыпальных спраў (за выключэннем, бадай, Францыі, дзе прыняты нядаўна «закон аб дэцэнтралізацыі» істотна расшырыў правы органаў мясцовага самакіравання). Скажам, у Англіі ўрад кансерватараў адмяніў кантроль муніцыпалітэтаў за ўзроўнем кватэрнай платы і фактычна спыніў субсідзіраванне муніцыпальнага жыллага будаўніцтва. Яшчэ раней муніцыпалітэты былі пазбаўлены функцыі аказання дапамогі беспрацоўным і кіравання дарогамі. Яшчэ ў меншым аб'ёме, чым у Англіі, развіты муніцыпальная жыллёвая гаспадарка і муніцыпальныя прадпрыемствы ў ЗША.

Такая ж тэндэнцыя характэрная і для іншых развітых краін Захаду. Ацэньваючы яе, англійскі прафесар В. Робсан катэгарычна сцвярджае, што «муніцыпалітэты» страчваюць уладу, самастойнасць і адказнасць».

Валерый ЦЯЛЕГІН.
(АДН)

пісьмы зблізку

ГЕРАНЁНЫ

Была зямля. Было неба над ёю. Былі працавітыя людзі, што ўраблялі гэтую зямлю. Пра мінулае Геранёнаў нагадваюць рэшткі сярэдневяковага мураванага княжацкага замка, некалі дасканалы фартыфікацыйнага ўмацавання.

Раней было тут мястэчка. Жылі і працавалі рамеснікі. Існаваў магістрат, бо Геранёны атрымалі магдэбургскае права. Адпаведна яму мястэчка мела свой уласны герб з выявай сэрца, прабітага мячом.

Але былая слава закацілася, бы вячэрняе сонца. Разбураны ворагам замак. Спалена мястэчка. Ані следу мінулае велічы. Толькі людзі не пакінулі край.

...Звеку зямля тут была не самая ўрадлівая. І тутэйшы калгас лічыўся не дужа каб заможны. Таму моладзь у вёсцы доўга не затрымлівалася, падавалася ў горад. Праблема патрабавала тэрміновага вырашэння. Старшыня калгаса Аляксандр Баум разумее, што выйсце было адно: даць моладзі ў вёсцы тое, што яна шукала ў горадзе. Гэта значыць, пабудаваць жыллё з усімі гарадскімі выгодамі, замест старога клуба — Палац культуры, які б мог цалкам задавальняць духоўныя патрэбнасці маладых вяскоўцаў, забяспечыць стабільныя высокія заробкі.

Са сціплых на той час калгасных сродкаў былі выдзелены грошы на будаўніцтва жылля. Зачыранелі, забялелі сцярод яшчэ не існуючых вуліц купкі

цагліні. Побач з драўлянымі сцялянскімі дамамі вырастаў пасёлак мураванак. За апошнія пяць гадоў, напрыклад, збудавана 200 кватэр. Для адной вёскі гэта нямала. У дадатак да іх калгаснікі атрымалі нядаўна ад будаўнікоў 10 сядзібных катэджаў з гаспадарчымі пабудовамі. Яшчэ 20 будзе пабудавана ў бліжэйшы час. Раней пра такое жыллё — з водаправодам, ваннай, каналізацыяй, газавым ацяпленнем — селянін мог толькі марыць. Сёння гэта ява.

— У нашай гаспадарцы цяпер працуюць пераважна людзі маладыя, — расказвае Аляксандр Баум. — Штогод прыкладна трэцяя частка выпускнікоў нашай школы застаецца ў калгасе. Прыязджаюць маладыя спецыялісты з іншых месцаў. Геранёны зараз добра вядомыя па-за межамі Гродзенскай вобласці і нават рэспублікі. Пра калгас, пра нашых людзей пішуць у газетах, гавораць па радыё, паказваюць па тэлебачанні. Штогод мы спраўляем 20—25 вяселляў. І прыблізна столькі ж нараджаецца дзяцей.

А як са стабільнымі заробкамі, сцялянская ж праца адвек была сезоннай? Што рабіць, скажам, паляводу ўзімку, калі палаткі пад снегам? І гэтую праблему вырашылі ў калгасе. Пабудавалі цэх па вырабу крамніны. У ім працуе 40 чалавек. На чарзе — узвядзенне яшчэ аднаго ўласнага прадпрыемства. Калгаснае кіраўніцтва імкнецца ўвасобіць тэх-

налогію, распрацаваную вучонымі Беларускага політэхнічнага інстытута. З адходаў цукровай вытворчасці тут будзе зырабляцца аздобная плітка. Ужо завезена абсталяванне. Будуюцца ў калгасе і цяпліцы, дзе мяркуецца вырошчваць на продаж гародніну і кветкі.

Ураджай у гэтым краі селяніну заўсёды даваўся цяжка. Шмат у чым таму прычынай каменне, якім густа ўсеяна зямля. Безліч яго пакінуў тут ледавік. Геранёны вырашылі і іх скарыстаць. Будзе ў іх цяпер свой жвір і асфальт. Неўзабаве адзенуцца ў асфальтную апратку ўсе калгасныя дарогі.

Словам, Геранёны ўсё болей набываюць рысы сучаснага аграпрамысловага пасёлка.

...Мінулае вайна пакінула пасля сябе на нашай зямлі шмат абеліскаў. Сціплы салдацкі абеліск стаіць і тут, у Геранёнах, побач з гранітным помнікам. У гэтай зямлі ляжаць астанкі невядомага салдата. Ён загінуў у 1941 годзе, у самым пачатку вайны. Ён не мог ведаць, што яна будзе цягнуцца доўга. Не ведаў, калі надыйдзе шчаслівы дзень Перамогі. Не ведаў, што на гэтай зямлі вырасце прыгожы пасёлак, у якім будуць жыць і працаваць людзі. Многага не ведаў салдат, але аддаў сваё жыццё за наша шчасце.

Удзячны нашчадкі запалілі каля помніка невядому салдату Вечны агонь. Яго полымя вечнае, як вечная іх памяць.

Сяргей АСТРАЎЦОЎ.

З дзяцінства яго рукі ведалі працу. Дапамагаў бацьку, які лічыўся добрым вясковым пчынным майстрам. І цяжка сказаць, як склаўся б далейшы лёс, калі б не вайна. Сотні кіламетраў франтавых дарог і столькі ж — нябачных вузенькіх сцяжынак разведчыка, на якіх не раз падсцерагала небяспека, — такі баявы шлях Ільі Янчанкі, поўнага кавалера ордэнаў Славы. Сярод яго подзвігаў — адзін з рэдкіх: у цяжкім баі ўратаваў сцяг палка, не даў захапіць ворагу.

Ільі Платонавічу споўніўся 71 год, ён атрымлівае пенсію. І разам з тым не пакідае працу на чыгунцы Віцебскай дыстанцыі пучы.

НА ЗДЫМКАХ: сямейны канцэрт, у якім разам з Ільі ЯНЧАНКАМ прымаюць удзел яго нявестка і ўнукі; Ільі ЯНЧАНКА з жонкай Марыяй Максі-

маўнай і дачкою Людмілай разбіраюць атрыманую карэспандэнцыю.

В ЧЕСТЬ ВСТРЕЧИ НА ЭЛЬБЕ

25 апреля 1945 года в городе Торгау на Эльбе встретились советские и американские войска — союзники по антигитлеровской коалиции.

Сегодня Торгау вновь оказался в центре внимания мировой общественности. В город приехали советские и американские ветераны войны. Среди них есть и те, кто был на Эльбе в тот памятный день. Здесь же молодые борцы за мир из США, ГДР, ФРГ, Англии. Они собрались, чтобы отметить 40-летие встречи советских и американских войск на Эльбе.

Генеральный секретарь ЦК КПСС М. С. Горбачев направил приветствие участникам встречи в Торгау. В нем, в частности, говорится: «Наш боевой союз, рожденный в годы войны, показал, какой потенциал сотрудничества вскрывает совместная борьба за мир и лучшее будущее человечества. Так и рукопожатие советских и американских солдат, встретившихся весной 1945 года на Эльбе, навсегда вошло в историю символом надежды и дружбы.

И сегодня долг каждого честного человека — молодого или ветерана — внести

свою посильную лепту в то, чтобы огонь войны никогда больше не опалил нашу землю.

Обращаясь к событиям минувшей войны, мы размышляем о настоящем и, конечно, думаем о будущем: о справедливом и прочном мире, об избавлении народов от ядерной угрозы.

Не вражда и рознь, а взаимопонимание и сотрудничество стран и народов должны служить ориентиром для человечества. Советские люди убеждены, что могучим фактором оздоровления международной атмосферы может и должно стать конструктивное взаимодействие между бывшими союзниками, между всеми государствами в борьбе за сохранение мира.

Те, кто сегодня вновь соединяет руки над Эльбой, показывают этому хороший пример».

М. С. Горбачев пожелал воинам-ветеранам, сражавшимся против гитлеровского фашизма, их семьям, всем участникам встречи в Торгау крепкого здоровья и многих лет счастливой, мирной жизни.

КОМСОМОЛЬЦЫ БЫЛИ В ПЕРВЫХ РЯДАХ

ПОКОЛЕНИЕ ПОБЕДИТЕЛЕЙ

«СЛУШАЛИ: О поведении комсомольцев в бою.

ПОСТАНОВИЛИ: В окопе лучше умереть, но не уйти с позором. И не только самому не уйти, но сделать так, чтобы и сосед не ушел.

ВОПРОС К ДОКЛАДЧИКУ: Существуют ли уважительные причины ухода с огневых позиций?

ОТВЕТ: Из всех оправдательных причин только одна будет приниматься во внимание — смерть.

«Ввиду начавшейся 12-й за день контратаки немцев докладчик от заключительного слова отказался».

Перед нами сохранившийся в пламени Сталинградской битвы (июль 1942 — февраль 1943) протокол комсомольского собрания в одной из рот. Датированный одним из сентябрьских дней 1942 года, месяца для защитников города тяжелейшего, этот протокол передает то страшное напряжение, которое царило на поле сражения, — и то сознание личной ответственности за исход битвы, которое ощущали под Сталинградом и в самом Сталинграде молодые люди.

Нападение гитлеровской Германии на СССР 22 июня 1941 года означало нечто большее, чем начало войны одного государства против другого, какими и до того изобилвала история человечества.

Целью нацизма было уничтожение социализма как общественно-политического строя и истребление его носителей.

Ответом на такую войну стала всенародная война, участие в которой принимали в СССР люди всех возрастов, национальностей, вероисповеданий, профессий.

В одном строю, делами демонстрируя прочность общих убеждений, общее отношение к своему государству, оказались граждане СССР поколения, готовившего и осуществившего социалистическую революцию в России (ноябрь 1917 года), — и поколения, родившегося и выросшего при Советской власти, воспитанного советским обществом. Люди разных поколений встали плечом к плечу и по мобилизации. И, что не менее важно, — добровольно. 5 миллионов советских людей защищали свое социалистическое Отечество в истребительных батальонах, формированиях народного ополчения, рабочих и коммунистических батальонах, добровольных воинских частях.

Но у молодых граждан СССР была, если можно употребить привычные слова в суровом контексте сурового времени, возрастная привилегия: к 22 июня 1941 года именно из них состоял костяк Красной Армии — молодой, как и все армии мирного времени. Оценку действиям прежде всего именно этой армии давал 29 июня, на восьмой день войны, начальник Генерального штаба сухопутных сил Германии Гальдер, записавший в дневнике: «Сведения с фронта подтверждают, что русские всюду сражаются до последнего человека». В силу возраста и образования, которое дала им Советская власть, именно молодые люди и после тяжелейшего во всех смыслах лета 1941-го составляли большинство в войсках, связанных с техникой: в авиации, на флоте, в танковых частях.

Эту свою привилегию, суровую мужскую обязанность принять на себя первый удар, сбить первый натиск врага, право быть его самым грозным оружием, которое вложила в их руки индустрия СССР, молодые люди, и в первую очередь молодые коммунисты, воспитанники комсомола и члены десятиллионного перед войной ВЛКСМ, использовали в полной мере. Говоря впоследствии о вкладе в общую победу членов ВЛКСМ, Михаил Калинин, бывший в годы войны Председателем Президиума Верховного Совета СССР, подчеркивал: «Нет того вида оружия, нет той формы

борьбы в Отечественной войне, где бы не участвовал комсомол, где бы он не был в первых рядах». Вот только два конкретных примера — из области одного оружия и одной формы. Из 23 таранов, совершенных советскими летчиками в битве за Москву, 15 были совершены комсомольцами. Каждый второй советский летчик, совершивший в годы войны воздушный таран или таран наземной цели (а всего их было совершено несколько сотен) был комсомольцем или воспитанником комсомола.

Был в годы войны особый род подвига, суть которого в сводках обозначалась так: боец закрыл собой вражескую огневую точку. 117 из 191, совершивших этот подвиг, ассоциирующийся у советских людей, прежде всего с именем Александра Матросова, не достигли 30-летнего возраста. Ни один из этих людей не был лишен чувств страха, боли, желания жить. Но все они подчиняли эти чувства главному, лежащему за пределами биологических инстинктов: стремлению спасти страну любой ценой, включая и цену собственной жизни.

19-летний Александр Матросов, закрывший собой амбразуру вражеского дзота 22 февраля 1943 года у деревни Чернушки, под Великими Луками, за день до гибели писал знакомой девушке: «Лидя, я видел, как умирали мои товарищи. А сегодня комбат рассказал случай, как погиб один генерал, погиб, стоя лицом на Запад. Я люблю жизнь, хочу жить, но... если мне суждено погибнуть, я хотел бы умереть так, как этот наш генерал: в бою и лицом на Запад».

Била врага Красная Армия, чувствительные удары наносили ему и партизаны. Также люди всех возрастов: от подростка до глубокого старца. На этом фронте в тылу гитлеровских полчищ, отвлекая на себя до 10 процентов живой силы врага, причиняя ему колоссальный материальный и человеческий урон, только в партизанских формированиях сражалось около 1 миллиона советских людей. 6 из каждых 10 народных мстителей были молодыми людьми, каждый четвертый член партизанских формирований был членом ВЛКСМ.

Говоря о мере подвига молодежи, можно опереться на тот же язык статистики, свидетельствующий: большинству из 11 633 Героев Советского Союза, удостоенных этого звания за подвиги в годы Великой Отечественной войны, не было 25 лет. Каждая вторая награда Великой Отечественной войны стала наградой именно молодому человеку.

Но, глядя в будущее «поколения победителей» (именно так молодое поколение советских граждан определило себя в грозном 1941 году, в час образования Антифашистского комитета советской молодежи — предшественника нынешнего Комитета молодежных организаций СССР), будем говорить все же не только о доблести, мужестве, храбрости, признании которых и были награды. Но и о мере тягот и страданий, вынесенных этим поколением рядом со старшими, о мере жертвы, принесенной им. Прислушаемся к сказанному уже в 70-х годах выдающимся советским полководцем маршалом Георгием Жуковым, посчитавшим необходимым оценить вклад советской молодежи во всенародную Победу и с этой, самой трудной и самой высокой точки зрения. Вспоминаая молодых бойцов, поднимавшихся в атаку, в рост, «когда смертоносным металлом пронизан воздух», Жуков говорил: «Многие из них только-только узнали вкус жизни. Все впереди. А для них часто впереди был только немецкий блиндаж, извергавший пулеметный огонь... Мы, люди старшего поколения, этого не забудем. Важно, чтобы и молодые не забывали».

Молодые забывать не имеют права.

Юрий ТЕМНИКОВ.

ПРЕСЛЕДОВАНИЕ И НАКАЗАНИЕ

ВОЕННЫХ ПРЕСТУПНИКОВ

НЕ ИМЕЕТ СРОКА ДАВНОСТИ

В ОБХОД ВСЕХ ЗАКОНОВ

Победа над злейшим врагом человечества — фашизмом досталась советскому народу дорогой ценой. Гитлеровская агрессия и временная оккупация части советской территории принесли нашему народу неисчислимые бедствия, страдания, привели к огромным жертвам.

В Белоруссии гитлеровцы уничтожили свыше 2 миллионов советских граждан и 380 тысяч угнали в фашистское рабство. Самыми непосредственными пособниками и сообщниками гитлеровских захватчиков были белорусские буржуазные националисты и другие изменники и предатели, творившие свои черные дела в период фашистской оккупации. Некоторые из них бежали вместе с гитлеровцами в Германию, а затем в послевоенные годы укрылись в США, Англии, Канаде, ФРГ и других капиталистических странах. Жалкая кучка профашистски настроенных и насквозь пропитанных буржуазно-националистическим духом элементов оказалась на службе у империалистов.

Сейчас, когда весь мир готовится отпраздновать 40-ю годовщину Победы над гитлеровским фашизмом, враждебные нам силы на Западе пытаются обелить злодеяния гитлеровцев и их пособников, исказить историческую правду о второй мировой войне.

Нацистские недобитки и их покровители несколько активизировались после того, как в США в начале 80-х годов вышла в свет книга американского юриста Джона Лофтуса «Тайна «Беларуси» и американской телевизионной компанией Си-би-эс была организована телепередача «Нацистские сообщники».

В издающейся в Нью-Йорке буржуазно-националистической газетке была опубликована статья, анонимные авторы которой обрушились на создателей телепередачи и на Джона Лофтуса.

В книге и в телепередаче названы имена многих нацистских преступников, которые избежали наказания, до сих пор спокойно живут в Соединенных Штатах, являясь гражданами этой страны, и даже состоят на службе в правительственных учреждениях. Известно, что в Америке обосновались нацистские преступники, действовавшие в Белоруссии, в том числе и все «нацистское правительство в Белоруссии — президент, вице-президенты, члены кабинета, губернаторы, бургомистры, начальники полиции и др.»

ФБР и государственный департамент США после второй мировой войны, в обход всех существующих законов, способствовали въезду в Америку бывших нацистов и их пособников, виновных в массовых убийствах. Напоминание об этом вызвало крайнее раздражение и неудовольствие не только самих преступников и опекающих их американских покровителей, но и главнейших реакционных эмигрантских организаций.

При этом делается попытка представить дело так, будто проблемы военных преступников больше не суще-

ствует, а нормы права, декларируя, не позволяют за сроком давности передавать расследование их преступлений правительствам других государств.

Следует напомнить, что еще в ходе второй мировой войны правительства стран антигитлеровской коалиции неоднократно торжественно заявили о своей твердой решимости разыскать и строго наказать нацистских преступников. После окончания второй мировой войны четыре великие державы — СССР, США, Англия и Франция — в Декларации о поражении Германии, Потсдамском соглашении и других документах вновь подтвердили свое намерение добиться наказания военных преступников. Уставом Международного военного трибунала от 8 августа 1945 года были установлены общеобязательные принципы ответственности нацистских военных преступников за совершенные злодеяния. Они и ныне являются признанными принципами международного права.

Требование привлечения к ответственности военных преступников и их сообщников не только право, но и долг, продиктованный истинной, а не ложной гуманностью. Срок давности, когда речь идет о привлечении к ответственности нацистских преступников, не существует и не может существовать.

Прекратить судебное преследование военных преступников, на чьей совести миллионы загубленных жизней, значит сохранить в руках агрессивных воинствующих империалистических кругов большой отряд головорезов, способных снова встать на путь чудовищных преступлений.

Однако военные преступники и их покровители решили начать сбор средств на специальное издание книги, в которой намерены «опровергнуть» достоверные факты, свидетельствующие о злодеяниях таких матерых нацистских преступников, как Станислав Станкевич, Витовт Тумаш, Франц Кушель, Эммануил Ясюк и других, верой и правдой служивших гитлеровским палачам.

О «невинной» деятельности нацистского прислужника С. Станкевича и ему подобных из органов гражданской администрации гитлеровцев свидетельствуют документальные данные.

До Великой Отечественной войны Станкевич работал преподавателем в Новогрудском педагогическом училище. В период фашистской оккупации Белоруссии, с июля 1941 года по осень 1943 года, он был бургомистром Борисовского района, затем заместителем президента Белорусской центральной рады (БЦР) по Барановичскому округу. Он, как и другие прислужники оккупантов, был непосредственным исполнителем преступных планов нацистов, активно участвовал в создании органов оккупационной власти, полиции и других фашистско-националистических формирований: вместе с гитлеровцами он истреблял, грабил и угонял в фашистское рабство советских людей. При прямом содействии и соучастии

Станкевича только в ноябре 1941 года в Борисове было уничтожено свыше восьми тысяч советских граждан еврейской национальности.

Исполнителем этого массового расстрела советских граждан являлась зондеркоманда «Москва», которая была создана еще до начала фашистского нападения на СССР и имела своей задачей уничтожить население Москвы после ее захвата гитлеровцами. Она действовала в тылу наступающих фашистских войск и проводила «акции чистки» — уничтожения советских людей. Возглавлял это подразделение фашистских убийц и головорезов бригаденфюрер СС, профессор Франц Зикс, который после войны стал незаменимым для американских разведывательных служб. В годы войны Станкевич был одним из его ближайших советников. Поэтому неудивительно, что в послевоенные годы Зикс оказал содействие Станкевичу в получении визы на въезд в США.

18 ноября 1941 года бургомистр Станкевич доносил в полевую комендатуру фашистским властям: «В последнее время в районе Борисова появились партизанские банды, которые наносят урон немецким вооруженным силам. Необходимо провести акцию, чтобы уничтожить партизан в этом районе». В результате этой «акции» в северо-западной части района были уничтожены тысячи ни в чем не повинных людей, жилища их сожжены, имущество разграблено оккупантами и их прислужниками. В том же донесении Станкевич предлагал гитлеровцам увеличить количество гарнизонов в населенных пунктах района, а «тем, кто сражается против партизан, установить денежную плату и обеспечивать пайком».

В марте 1942 года в Борисове за подписью бургомистра Станкевича были вывешены объявления, в которых говорилось: «Почетной обязанностью каждого жителя является оказание помощи в борьбе с партизанами». За предоставляемую ему информацию о партизанах каждому иуде-предателю он сулил высокую награду. Переходя от угроз к делу, фашистский прислужник требовал от начальника «службы порядка» города беспощадно расправляться не только с тем, кто стал на путь активной борьбы с гитлеровцами, но и с их родными и близкими, с населением, уклоняющимся от выполнения приказов оккупантов.

Именно от таких, как Станкевич, гитлеровские карательные органы — полиция безопасности, СД и абвер получали исчерпывающую информацию о «ненадежных». Тысячи советских людей по спискам, составленным бургомистрами, отправлялись на виселицы, в тюрьмы, в концлагеря и на каторгу в фашистскую Германию. Бургомистры принимали активное участие в карательных экспедициях.

Биографии и деятельность других фашистских сообщников Кушеля, Тумаша, Адамовича, Касмовича, Рагули имеют много общего. Эти прожженные шпионы и провокаторы, по признанию гауляйтера Кубе, стали «незаменимыми», «неоценимыми» для гитлеровских захватчиков. Они проявляли особое усердие в услужении своим хозяевам, в установлении кровавого фашистского режима и старались быть во всем похожими на своих хозяев.

Деятельность бывшего бургомистра Минска В. Тумаша началась с создания так называемых вспомогательных органов оккупационной власти, которые формировались из буржуазных националистов, прибывших в лагерь гитлеровских войск, уголовни-

ков и предателей, поспешивших в услужение к гитлеровцам. Вслед за приказом гитлеровцев о создании в Минске гетто для изоляции и уничтожения советских граждан еврейской национальности, Тумаш и Кушель издали второй приказ, обязывающий полицейских стрелять в любого, кто будет нарушать указания гитлеровцев в гетто. В приказе о гетто говорилось, что на население города «налагается принудительный заем в сумме 30 тысяч червонцев», эта сумма «должна быть внесена в кассу» именно того учреждения, которое возглавлял Тумаш. Подобная контрибуция, но в более значительных суммах неоднократно взималась с еврейского населения и поступала в кассу городской управы, то есть к Тумашу. Он распорядился также имуществом и личными вещами согнанных в гетто и расстрелянных советских граждан. Сегодня он «скромно» умалчивает о том, что львиная доля этого награбленного имущества и ценностей перепала ему как нацистскому бургомистру. Тумаш всячески отмежевывается от своего прошлого, уверяя, что никакого отношения не имеет к созданию лагерей смерти, которых только в Минске и его окрестностях насчитывалось свыше 20. Среди них лагерь смерти в Тростенце, где уничтожено 206,5 тысячи человек, «Шталаг — 352», в котором истреблено свыше 80 тысяч человек, концлагерь «Дрозды», где в начале войны находилось примерно 140 тысяч советских граждан. Из них более 10 тысяч было уничтожено.

Следует отметить, что в последнее время в ряде публикаций о нацистских преступлениях неоднократно упоминается то дивизия, то бригада, которая якобы действовала на временно оккупированной территории Белоруссии и состояла в основном из белорусов.

Сразу отметим, что в годы фашистской оккупации на территории Белоруссии не было ни дивизии, ни бригады СС, созданной из белорусов. Все попытки гитлеровцев и их пособников создать в 1942 году в Белоруссии корпус самообороны, а в 1944 так называемую армию Белорусской краевой обороны (БКО) провалились. Всеобщее сопротивление белорусского народа сорвало эту гнусную затею врага. Малочисленные отряды так называемой армии БКО, которые все же удалось создать оккупантам, состояли в основном из закоренелых преступников — профессиональных убийц и предателей, а также насильно мобилизованных местных жителей. Эти отряды использовались гитлеровцами главным образом в борьбе против партизан и мирного населения. После освобождения Белоруссии Советской Армией вместе с фашистскими захватчиками в Германию бежали уцелевшие полицейцы, бургомистры, «солдаты армии БКО» и другие нацистские прислужники.

В конце войны, когда обломки третьего рейха валились на головы его создателей, когда гитлеровцы гнали в бой подростков и стариков, набранных в организациях «гитлерюгенд» и в ополчении, главари белорусских буржуазных националистов сделали последнюю попытку доказать свою преданность нацизму и обратились к руководству гитлеровской Германии с просьбой о создании на ее территории из бежавших от народного гнева недобитых фашистских прислужников вооруженного формирования для борьбы против советских и англо-американских войск.

Василий РОМАНОВСКИЙ,
доктор исторических наук.

(Окончание следует).

КАК НА ЗАПАДЕ

ФАБРИКУЮТСЯ «НОВОСТИ» ИЗ СССР

ЕДИНОЖДЫ СОЛГАВШЕМУ

НЕ ПОВЕРЯТ

Для ясности последующего разговора предлагаю читателю представить следующую ситуацию.

Беру я, например, и разворачиваю какую-нибудь английскую газету, скажем, «Дейли мэррор». Нахожу в ней сообщение о том, что по решению британского правительства некий высокопоставленный мистер Смит перемещен с занимаемого им поста на другую, не менее высокую должность. Ничего, кроме этого заурядного факта, не зная про Смита, я оставляю без внимания сообщение газеты, поскольку перемещение кадров — обычное явление в жизни любого государства.

А теперь прошу вообразить невероятное. Прочитав в газете хроника, я сажусь за пишущую машинку и сочиняю вот такую «новость»:

«Согласно сообщением, в Лондоне снят с поста мистер Смит. При этом не упоминается, что он ушел на пенсию. Как утверждают, он впал в немилость госпожи Тэтчер. Отстранение последовало в результате скандала, разразившегося в кабинете тори. Выяснилось, что мистер Смит замешан в коррупции, связанной с распределением военных заказов одной американской фирмы. Чтобы замазать скандал, правительство пожертвовало одним из своих видных деятелей».

Эту свеженькую «новость» отношу на радио, там ее переводят на английский язык и передают британским радиослушателям. Те слушают и диву даются: «Да этот красный писака спятил с ума! Как можно? Смит ведь вне подозрений, он получил назначение на новый, столь же ответственный пост».

Повторяю, ситуация для советской журналистики невероятная и невозможная. Случись подобное в действительности, уж я-то непременно впал бы в «немилость» и был бы снят со своего поста.

А в Англии такая ситуация — реальность. От брака буржуазной журналистики с ложью там рождаются удивительнейшие «утки». Ну, например:

«Сотрудник Би-би-си беседовал с англичанином, прибывшим из Польши, и тот рассказал, как одна женщина, получившая информацию от своей родственницы, говорила ему об ужасах в Кракове».

Видали? Какой сотрудник, какой именно англичанин, какая-то женщина, что за родственница и, наконец, что за ужасы? Все до единого слова высосано из грязного пальца. Но тынь на Польшу брошена. Что и требовалось Би-би-си.

По такому же методу недавно была сфабрикована и «новость» из Белоруссии. Би-би-си сообщило:

«Согласно сообщением, в СССР снят с поста первый секретарь Минского обкома партии. В объявлении об этом не упоминается, что он ушел на пенсию. Это означает, что он впал в немилость». Далее приведены такие «подробности» об «устранении минского партийного руководителя», которые белорусский Минск делают похожим на американский «Уотергейт».

Первые жизненные уроки дети чаще всего получают из книг. У советских мальчишек и девочек среди самых дорогих и любимых — произведения о Ленине. Они учат добру, честности, любви к своей Родине.

Фото В. БЫСАВА.

У Брэсце пачаўся трэці фестываль мастацкай самадзейнасці сацыялістычных краін, прысвечаны 40-годдзю Вялікай Перамогі. Прадстаўлены лепшыя калектывы з Балгарыі, Венгрыі, В'етнама, ГДР, Кубы, Манголіі, Польшчы, Румыніі, СССР і ЧССР. Свята на зямлі легендарнай цытадэлі пачалося прамогам «Салют Перамозе». У ім удзельнічаюць ансамблі з сацыялістычных краін і саветкія мастацкія калектывы. У праграме фестывалю, які прадоўжыцца ў гарадах і вёсках ГДР, ПНР і ЧССР, — канцэрты «Эстафеты міру і дружбы», палітычныя маніфестацыі, прысвечаныя 40-годдзю Перамогі. НА ЗДЫМКУ: удзельнікі ансамбляў песні і танца «Сузор'е» [Брэст] і «Люблін» [ПНР].

Фота Э. КАБЯКА.

ДЗЯРЖАЎНАМУ ЛІТАРАТУРНАМУ МУЗЕЮ
У МАСКВЕ 50 ГАДОЎ

РУПЛІВЫ ЗАХАВАЛЬНІК УНІКАЛЬНЫХ КАЛЕКЦЫЙ

Ініцыятыва арганізацыі такой навукова-асветніцкай установы, якая сканцэнтруе ў сябе матэрыялы па гісторыі айчынай літаратуры са старажытных часоў да нашых дзён, належала вядомаму дзеячу Савецкай дзяржавы, гісторыку і літаратуразнаўцу Уладзіміру Бонч-Бруевічу.

Сярод матэрыялаў, якія склалі першааснову музейных фондаў, былі архівы Ф. Дастаеўскага, А. Чэхава, А. Блока, матэрыялы выстаўкі «20 год работы Уладзіміра Маякоўскага», падрыхтаванай у свой час самім паэтам.

Сёння Дзяржаўны літаратурны музей мае унікальную калекцыю вялікага гісторыка-мастацкага значэння, якая налічвае звыш паўмільёна літаратурных помнікаў, твораў мастацтва, прадметаў культуры і быту розных эпох.

Так, у яго фондах захоўваюцца больш за 40 тысяч рэдкіх кніг. Сярод іх, напрыклад, выданні першадрукара Івана Фёдарова (XVI стагоддзе); адзін з 16 уцалелых экзэмпляраў «Падарожжа з Пецярбурга ў Маскву» А. Радзішчава (практычна ўвесь тыраж, надрукаваны аўтарам у 1790 годзе, быў знішчаны царскай цензурай); кнігі, якія належалі ссыльным дзекабрыстам.

Важную частку калекцыі складаюць аўтографы буйных пісьменнікаў, іх запісныя кніжкі і дзённікі, перапіска і асабістыя дакументы, рэдкія партрэты і фатаграфіі. Тут, напрыклад, можна убачыць партрэт А. Грыбаедава, напісаны з натуры; акварэльны аўтапартрэт М. Лермантава, які доўгі час лічыўся страчаным і быў вярнуты на радзіму з ФРГ; фатаграфію Ф. Дастаеўскага, выкананую ў 1880 годзе ў час яго прыезду ў Маскву на пушкінскія ўрачыстасці; фотопартрэты У. Маякоўскага; здымкі, на якіх саветкія пісьменнікі на франтах Вялікай Айчыннай вайны.

Многія пісьменнікі былі вядомы і як таленавітыя мастакі. Пастаянную цікавасць выклікаюць карціны М. Лермантава, акварэлі М. Валашына, агітацыйныя «Окна РОСТА» і эскізы дэкарацыі да «Містэрый Буф», створаныя У. Маякоўскім...

З хваляваннем разглядаюць наведвальнікі мемарыяльныя экспанаты — асабістыя рэчы,

якія належалі класікам: пячатку А. Пушкіна, гадзіннік М. Гогаля, палку І. Тургенева, чарнільны прыбор Ф. Дастаеўскага, пісьмовыя прылады, якімі карыстаўся Максім Горкі.

Розныя па характары экспазіцыі і выстаўкі паказваюць творчы свет буйнейшых мастакоў слова, раскажваюць аб іх літаратурным акружэнні, перадаюць своеасаблівасць і каларыт той ці іншай эпохі.

На падставе багатых збораў Дзяржаўнага літаратурнага музея створаны і экспазіцыі шэрагу яго філіялаў. Гэта, напрыклад, мемарыяльны музей вялікіх рускіх пісьменнікаў і дзеячаў культуры: М. Лермантава, Ф. Дастаеўскага, А. Герцэна, А. Чэхава, першага нашага наркома асветы А. Луначарскага. У год свайго юбілею музей адкрыў яшчэ два філіялы: пастаянную экспазіцыю, арганізаваную ў сувязі з 175-годдзем з дня нараджэння М. Гогаля, і музей гісторыі саветкай літаратуры.

Навуковыя супрацоўнікі Дзяржаўнага літаратурнага музея дзеляцца сваім вопытам і ведамі з работнікамі іншых літаратурных музеяў краіны, з іх дапамогай створаны шэраг новых. Напрыклад, музей Сяргея Ясеніна — у вёсцы Канстанцінава Разанскай вобласці, Канстанціна Федзіна — у Саратаве, Аляксандра Фадзеева — у вёсцы Чугуеўка Прыморскага краю, Аркадзія Гайдара — у Каневе на Украіне, Васілія Шукшына — у вёсцы Сроцкі Алтайскага краю.

Шматлікія выстаўкі, арганізаваныя Дзяржаўным літаратурным музеем, з поспехам экспанаваліся ў сацыялістычных краінах, у Англіі, Францыі, Партугаліі, Італіі, ФРГ, Грэцыі... Сярод іх — «20 год работы Уладзіміра Маякоўскага», «А. Пушкін і яго сучаснікі», «Рускія пісьменнікі-рэалісты» і іншыя.

Наш музей — не толькі руплівы захавальнік мінулага, але і актыўны ўдзельнік сучаснага навуковага і культурнага жыцця краіны. У яго сценах рэгулярна праходзяць навуковыя канферэнцыі і пасяджэнні, сустрэчы з дзеячамі літаратуры і мастацтва.

Вольга ЯКІМАВА,
намеснік дырэктара Дзяржаўнага літаратурнага музея.

МАСТАК ЖЫВЕ ў ПРАВІНЦЫ

ЗАПАВЕТНАЕ

Праўда, Маладзечна вельмі ўмоўна можна назваць правінцыяй. Да сталіцы на электрычныя паўтары гадзіны. Вядомасцю ў рэспубліцы карыстаецца Маладзечанскае музычнае вучылішча, сярод выпускнікоў якога таленавітыя беларускія кампазітары і музыканты. Да таго ж, тут жывуць і працуюць выдатныя мастакі — Ядвіга Раздзялоўская, Канстанцін Харашэвіч, Юрый Герасіменка, Мікалай Аўчыннікаў. Іх творы экспануюцца на рэспубліканскіх, усеагульных і замежных выстаўках.

Аляксандр Пашкевіч нарадзіўся не ў Маладзечна (ён родам з Мар'інай Горкі, што на Міншчыне), але лёс звёў яго з гэтым горадам, які стаў для яго родным. Нядаўна ў Маладзечанскай музычнай школе адбылася персанальная выстаўка Аляксандра Пашкевіча, дзе сярод іншых работ даволі значнае месца займалі творы, прысвечаныя яго гораду. Вось толькі нека-

Аляксандр Мікалаевіч. — Яна арганізавана не з нагоды нейкага юбілею, а па творчай неабходнасці. Я сабраў на ёй і тва работы, што паказваліся раней на іншых выстаўках. І тыя, што рабіліся як эксперымент, і тыя, у якіх я сумняваўся. Мне, як аўтару, было проста неабходна, каб усё, што я рабіў на працягу 10—15 гадоў, убачылі гледачы, сябры, мае калегі. Хацелася пачуць іх думкі, меркаванні, крытычныя заўвагі.

...Першай мастака адкрыла ў ім маці. Саша быў упартым хлопчыкам, гадзінамі мог сядзець з алоўкам і маляваць неіснуючых істот, фантастычныя гарады, планеты. Яна гадала яго адна, укладвала ў сына ўсю душу. Таму было вельмі балюча расставанне з Сашам, калі той сказаў, што пасля школы паедзе вучыцца ў Мінск. Але ён паехаў. Запісаўся ў студыю, дзе рыхтавалі да паступлення ў мастацкае вучылішча. Першым яго настаўнікам у

выстаўцы стыпендыятаў малады беларускі мастак паказаў серыю гарадскіх пейзажаў і архітэктурных помнікаў Каложы і Навагрудзка, жывапіснае палатно «Крэва» і карціну «Адыходзячае лета».

...Майстэрня Аляксандра Пашкевіча вокнамі выходзіць на стары маладзечанскі парк. Калі мастак працуе, у пакоі звычайна гучыць музыка: яна дае душы натхненне. Амаль гатова ўжо вялікае палатно, якое Аляксандр рыхтуе да чарговай рэспубліканскай выстаўкі. Гэта пейзаж. Урачыста і велічна ўзняліся на кургане магутныя старыя дрэвы. Цішыня і ласкавы спакой, здаецца, ні ветрыла, ні гуку... Нібы цяпло ідзе ад гэтай залаціста-зялёнай, сярэтай за лета зямлі. Аўтар назваў палатно «Спакой». Яго ўзнікла задума твора?

— Такі краявід у аднойчы ўбачыў на Лепельшчыне. І ён мяне ўразіў. Курган быў унавабленнем велічнасці, сціплай, прыхаванай прыгажосці. Адразу прыгадалася гісторыя нашага краю, падзеі, якія адбыліся тут стагоддзеў два, тры назад. Ды што тады далёка... У Вялікую Айчынную тутэйшыя мясціны былі прытулкам для народных месціўцаў — партызан. Пейзаж з курганом у мяне — гэта сімвал нашай Бацькаўшчыны, маёй Беларусі.

Аляксандр Пашкевіч часта прыязджае ў Мінск на выстаўкі, на прэм'еры ў тэатры. Зразумела, у сталіцы больш інтэнсіўнае, насычанае культурнае жыццё. Наогул жа рэжым дна даволі аднастайны: праца ў майстэрні. Правінцыя, лічыць ён, дае ідэальныя ўмовы для творчасці: няма такой мітусні, як у вялікім горадзе, неабавязковых сустрэч, можна пачытаць, падумаць, засяродзіцца.

А калі ёсць час, ён любіць зайсці да Ядвігі Раздзялоўскай, пагутарыць, параіцца. У свае 82 гады мастак штодня працуе ў майстэрні.

Будзе восень, і тады Аляксандр Пашкевіч з кімсьці з калег-мастакоў адправіцца ў вандрожку па Беларусі. Гэта неабходна, на яго думку, каб сабраць матэрыял для наступных твораў. А задумкі ўжо не даюць спакойна сядзець на месцы. На першыя выпела ідэя серыі карцінаў, якую ён хоча напісаць да 600-годдзя Маладзечна. Яна будзе адзначана ў 1988 годзе. Запаветнае — Багдановічын пазэі павінна, лічыць ён, ажыць, увабоща ў жывапісных палатнах.

Таццяна АНТОНАВА.

НА ЗДЫМКАХ: работы А. Пашкевіча: «Партрэт мастака Я. Драздовіча», «Вясна. Санавік».

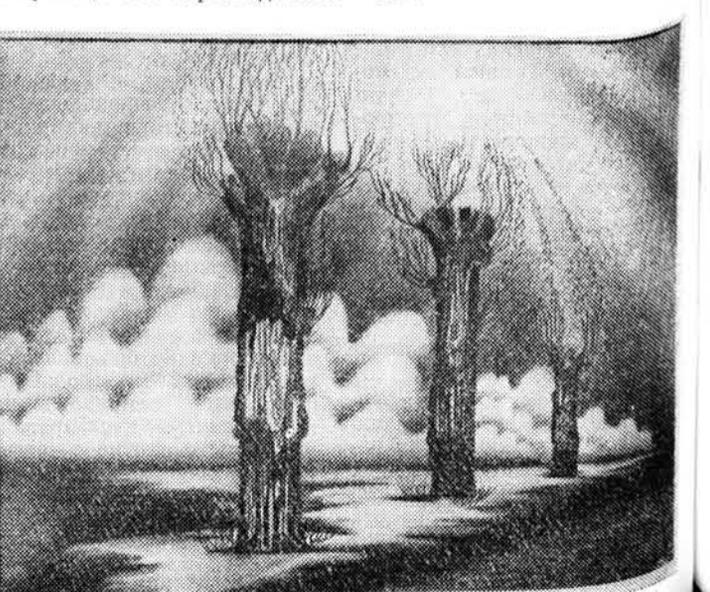
торыя з іх. «Маладзечна ўначы» — сцішыўся гаманлівы горад, адпачываюць яго жыхары; бязлюдная алейка, уздоўж якой, нібы верныя вартавыя, застылі старыя дрэвы, цені ад якіх ляглі на асфальт. «Вясна ў Маладзечна» — дзе-нідзе яшчэ ляжыць шэра-карычневаты снег; як нейкія дзіўныя заморскія расліны, паўсталі чорныя таполі, на якіх пад вясну спілвалі галіны; яшчэ няма цяпла і сонца, але птушкі чародамі носыцца ў паветры. «Маладзечанскае наваколле» — старую хату, што стаіць на пагорку, з усіх бакоў абкружылі магутныя дрэвы, кветкі, яна быццам казанна; а ўдалечыні — з пагорка добра бачна — раскінуўся новы горад: светлыя шматпавярховыя будынкі. Гарадскія пейзажы, вулачкі і завулкі, усю краіну горада з лобасцю піша ў розную пару года мастак. Нават ведаючы Маладзечна, адкрываеш яго на карцінах Аляксандра Пашкевіча для сябе нанова: рамантычна-загадкавы, светла-ўрачысты, старажытна-таямнічы. У кожнай рабоце, дзе мастак стварае вобраз роднага горада, — настрой, ладу, музыка. Музыкай напоўнена серыя графічных аркушаў Аляксандра Пашкевіча да вершаў Максіма Багдановіча. Усе, хто бачыў серыю, свярджваюць, што аўтару ўдалося ў сваіх творах перадаць сам дух паэзіі, мелодыю Багдановічавага верша.

Сапраўдным адкрыццём мастака стала для многіх гэта персанальная выстаўка, дзе былі прадстаўлены ранейшыя і дзесяткі новых жывапісных і графічных работ А. Пашкевіча.

— Для мяне гэта выстаўка ў родным горадзе была проста неабходна, — гаворыць

студыі стаў Іван Рэй. На працягу года тройчы ў тыдзень Саша з раніцы адпраўляўся ў Мінск на заняткі, а позна вечарам вяртаўся ў Мар'іну Горку. Да дэталей вывучыў кожную станцыю, кожны краявід з акна прыгараднага поезда. Было нялёгка. Наогул, увесь далейшы шлях у мастацтве Аляксандра Пашкевіча нялёгка і няпросты. Многае давалася перажыць, пераасэнсаваць, але захаваць галоўнае — святое пачуццё любові да мастацтва.

Важнай вайхой у творчай біяграфіі А. Пашкевіча сталі гады яго працы ў Маскве (1979—1980) у якасці стыпендыята Саюза мастакоў СССР. Тут напісаў першыя маладзечанскія пейзажы, распачаў серыю «Помнікі архітэктурны і культуры Беларусі». У гэты час ярка акрэсліліся яго грамадзянскія і мастакоўскія пазіцыі, вызначылася галоўная тэматыка творчасці. На справаздачнай

ЗНОЙДЗЕНА ў АРХІВАХ БІБЛІЯТЭКІ

«ПЯЛУН» РАЗБУРАЕ І ПАЛІЦЬ

Гутарка пойдзе пра беларускі часопіс сатыры і гумару «Пялун», выдадзены рукацістым спосабам у 1912 годзе ў Вільні. Найперш — аб назве, трохі нязвыклай для слыху, пазбаўленай у слоўніках адпаведнага тлумачэння. Дзякуючы прадбачлівасці рэдакцыі: эпіграф, пададзены ўслед за назвай часопіса, пераказвае звычай і сэнс паняцця «пялун», і накіравана на ахрышчанага ім выданна: «Раз'ядай жа, Пялун, то, што знойдзеш благім. Бі, карышы, як пярун, словам, перкам, хоць чым». Урэшце і сама ілюстрацыя на вокладцы ярка характарызуе часопіс.

На выкрыццё найвастрэйшых праблем дарэвалюцыйнага грамадства скіраваў свае лякучыя промні «Пялун». Карыкатура «Панская слепата» з дастатковай адназначнасцю выказвала пазіцыю рэдакцыі часопіса адносна эксплуатацыйнай сутнасці пануючага ладу. Гэткім жа выкрывальніцкім пафасам адзначана сатырычная мініяцюра «Ленскае золата», напісаная як водгук на крываваы падзеі на Ленскіх залатых прысках у красавіку 1912 года, якія сталі «паводам для пераходу рэвалюцыйнага настрою мас у рэвалюцыйны ўздым мас». Нехта «Кулачок», аўтар нататкі, апавядае пра здзіўленне царскага вяльможы, згледзеўшага кроў на берэзе Лены: «—Што гэта такое? — А, паночку, — адказваюць яму, — не дзівіцеся, гэта натрапілі на новую жылу... золата».

У іншых публікацыях часопіса асуджаецца царская палітыка сацыяльнага і нацыянальнага ўціску беларускага народа. Вось у сатырычнай замалёўцы павадамляецца пра вынікі наведвання гродзенскім губернатарам аднаго з павятовых цэнтраў губерні, дзе з «ласкі» высокага начальства паўстала мураваная будыніна — турма ды ў некалькі разоў павялічыўся штат паліцыі. Трэба заўважыць, што да афіцыйнага стража пярэдку, царскай жандармеріі, «Пялун» выказаў асаблівае нераўнадушша. Напрыклад, гарадавому ў анекдотце «Без яго і вераб'і не паснедаюць» усюды мроіцца крамола, нават на сметніку, дзе таўкуцца чароды вераб'ёў. «Прашу не сабірацца!» — пагражалы вокрык заўзятых службіста разганяе птушак. На той жа, «паліцэй-

скі», аб'ект нацэлена і карыкатура капіталістычнай працэнтшыцы, што знаходзіць пашану сярод буржуаў ды застуініцтва ў жандараў.

Некалькі замалёвак прысвечана справам беларускага грамадска-культурнага руху. Даволі прыкметная ў гэтых адносінах карыкатура «Ага... гу»: на першым плане малюнка — газета «Наша ніва», за ёю цугам гоняцца з узнятымі даўбешкамі рэакцыйныя афіцыёзы «Северо-западная жизнь», «Минское слово», «Виленьскі вестник», «Кур'ер виленьскі». Беларускай газеце, як вядома, неаднойчы даводзілася адбіваць шавіністычныя наскокі буржуазна-чарнасоценнай прэсы, баронячы права прыгнечанага народа на сваё ўласнае, вольнае слова. Гэта ж з таго самага рэчышча пратэсту амаль у той самы час узняўся магутна хваляю голас беларускага песняра Янкі Купалы:

**Чаго вам хочацца, панове!
Які вас выклікаў прымус
Забіць трывогу аб той мове,
Якой азваўся беларус!**

Не мінуў «Пялун» і жыцця беларускага асяроддзя тагачаснай Вільні. Відаць, за недастатковую актыўнасць трапіў на старонкі часопіса «Беларускі клуб». Яшчэ большай, саркастычнай завостранасцю вызначаецца карыкатура «Нашы беларусы», дзе высмейваюцца выпадковыя, духоўна абмежаваныя прыстасаванцы ў нацыянальным вызваленчым руху. На малюнку двое дзецюкоў у капелюшах і смокінах важна крочаць у напрамку «беларускай вечарыні», перакідаючыся між сабой фразамі:

— А бач, дзядзька, ці не ведаецца, калі памёр Купала?
— А хто гэта?
— А то не ведаецца, беларускі пілот».

Шматзначнасцю і глыбінёй зместу вылучаецца замалёўка пра сувязі творцаў-культурыкаў з народнымі нізімі. У вёсках здараецца, расказвае аўтар Л. Баравік, што курцыя раптам пеўнем закукарэкае ці яшчэ як іначай не па-курынаму голас падасць. Гаспадыня ў такім выпадку — за квактуху ды на калоду. «Глядзіце, перасцерагае аўтар нататкі, каб часам і з намі так не здарылася». Знайшлося месца ў «Пялуне» і для больш лагоднай, пры-

язнай формы сатыры — для сяброўскага шаржу. Адзін з іх прысвечаны Рамуальду Зямкевічу, вядомаму бібліяфілу, актыўнаму карэспандэнту «Нашай нівы». Сама беларуская газета пададзена гэтым разам у іншай, аптымістычнай іпастасі — у ролі папулярызатара кніжачкі пра сляннага гісторыка-краязнаўца Адама Кіркора пярэ таго ж Р. Зямкевіча.

Хто ж былі аўтары першага на беларускай мове сатырычнага выдання? Іх сапраўдныя прозвішчы ўтоены за крыптанімам «Эль-Эр», псеўданімам «Л. Баравік», «Модны шляхцюк», «Кулачок», «Хвалібэрт». Але незалежна ад далейшых пошукаў ідэяна-мастацкі змест часопіса выдае ў невядомых аўтарах людзей вельмі дэма-

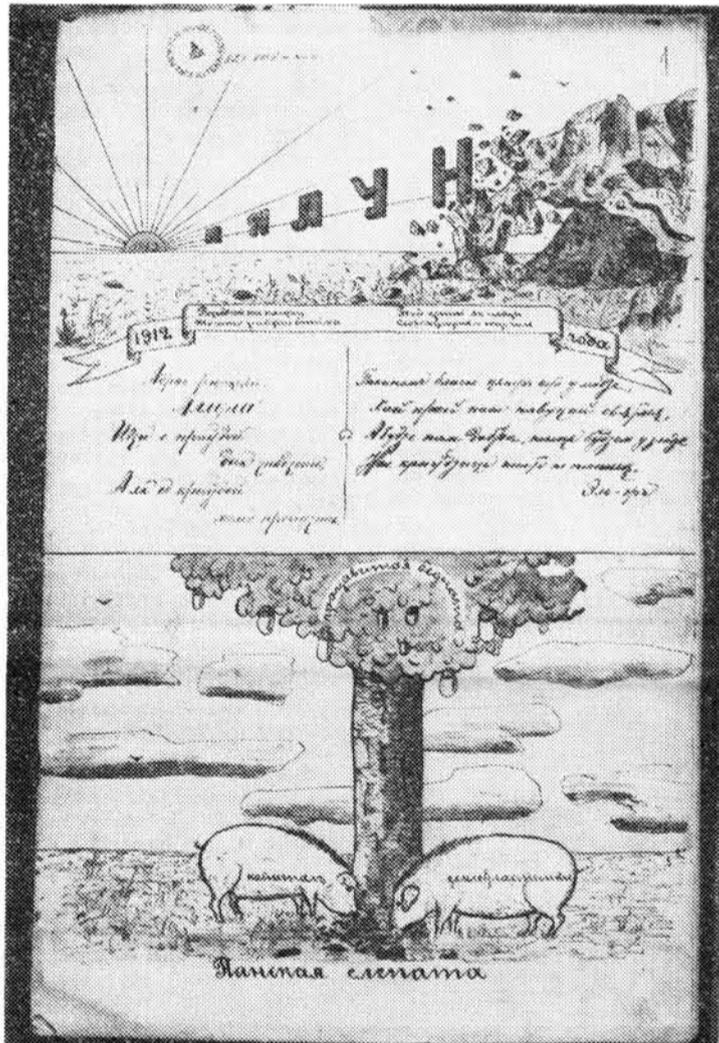
кратычнага светапогляду, глыбока заклапочаных лёсам свайго народа, настроеных на расшучае паляпшэнне жыцця працоўнага чалавека.

Тут расказана толькі пра першы і адзіны пакуль адшуканы ў фондах бібліятэкі Акадэміі навук Літоўскай ССР нумар «Пялуна». Між тым, рэдакцыя павадамляла аб сваім намеры выдаваць часопіс «номер за номерам» і заахвочвала чытачоў да падтрымкі парадамі і матэрыяламі. Ці ўбачылі яны свет, наступныя «Пялуны»?

Далейшыя пошукі павінны адказаць на гэтыя пытанні.

Аляксей КАУКО.

НА ЗДЫМКУ: вокладка часопіса «Пялун».

ДАВЕДНІК ПРА Я. КУПАЛУ

Заўсёды будучы папулярныя ў чытачоў творы песняра зямлі беларускай Янкі Купалы. Пасля рэвалюцыі толькі ў Беларусі 124 разы выходзілі яго кнігі агульным тыражом больш чым 17 тысяч экзэмпляраў. У іншых рэспубліках Саветаў Саюза Я. Купала выдаваўся 85 разоў на 17 мовах народаў СССР тыражом амаль 4 мільёны экзэмпляраў. Яго творы перакладаюцца і выдаюцца на многіх мовах свету.

Дзяржаўная бібліятэка ВССР імя У. І. Леніна і Літаратурны музей Янкі Купалы падрыхтавалі і выдаюць з друку рэтраспектыўны бібліяграфічны даведнік «Янка Купала».

Яго асноўны змест складаецца з біяграфічнай і бібліяграфічнай частак.

Адкрываецца ён выказванымі вядомых дзеячаў культуры і літаратуры аб творчасці Я. Купалы, затым прыведзены тэксты аўтабіяграфій паэта розных гадоў жыцця.

У раздзеле «Асноўныя даты жыцця і творчасці Янкі Купалы» ў храналагічнай паслядоўнасці падаюцца факты з яго жыцця і творчасці, а таксама звесткі аб напісанні і публікацыі твораў.

Спецыяльны раздзел «Творы Янкі Купалы» ўключае інфармацыю аб усіх выданнях яго твораў: зборніках паэзіі, драматургіі, публіцыстыкі, перакладах на іншыя мовы.

Раздзел «Літаратура аб жыцці і творчасці Янкі Купалы» — самы прадстаўнічы. Сюды ўвайшлі звесткі пра кнігі, біяграфічныя артыкулы, успаміны, выказванні пісьменнікаў і чытачоў пра песняра, апублікаваныя ў друку з 1945 па 1982 год.

Чытачы з цікавасцю пазнаёмяцца з матэрыяламі, змешчанымі ў раздзеле: «Творчы сувязі Янкі Купалы з братамі літаратурамі», «Янка Купала і мастацтва».

Дапамагчы чытачам арыентавацца ў той інфармацыі, павінны змешчаныя ў канцы кнігі спецыяльныя паказальнікі: твораў, кніг, артыкулаў, пісьмаў, імёнаў.

Гэта выданне цікавае для ўсіх прыхільнікаў творчасці народнага песняра Беларусі.

М. РОЗУМ.

НОВЫЯ ВЕРШЫ

Поўнік у акне. Святло і ціш.
Двое нас у ціхамірнай хаце.
— Мама, ты чаму ж усё не спіш!
— Сон адзін і той жа, як заклацце.
Прыхіну падушачкі хатуль.
Цёпла мне. І ўсё-ткі — замярзаю.
— Мама, ён жа мёртвы і адтуль!
— Не скажы! Магілы я не знаю.
На прыгожы твар праклаўся шлях
З нітачак спакою і адчаю.
— Мама, гэта ноч нагнала страх.
— Спі. А я — лучынкi нашчапаю.

АБОЗ

МАЛЮНАК З ДЗЯЦІНСТВА
Абшар жытны, зыркастыя півоні.
Яшчэ на ласку не ўзрасло цаны.
Майго маленства залатыя коні,
І шчырыя — на песню — цыганы.
Рассыпаны па ўзлесках медуницы,
аднойчы,

3 КНІГІ ЛІРЫКІ «КАЛІНА ЗІМЫ»

Гандлюе крама паркалём з нябёс.
Смачнейшую бярэ ваду з крыніцы
Перасялян здарожаны абоз.
Дзяцей варушыць дзядзька чарнавокі:
«Праспіце, соўкі, сонца ў галавах».
Пльвучь шляхі, як светлыя аблокi...
Ды я не знаю ніц яшчэ пра Шлях!
Мне хочацца кудысь перасяліцца
І ехаць пад крылатасцю аблок.
...Імчыць жыццё, нібыта калясніца,
А я ў руках трымаю вузлячок.
Куды ж — здалёк! — вяртаюся напіцца!
Даверлівасць душы, як матылёк.
Імчыць жыццё, нібыта калясніца,
І я у ім — заманлівы яздок.
Нясуджаны, я так скажу аднойчы,

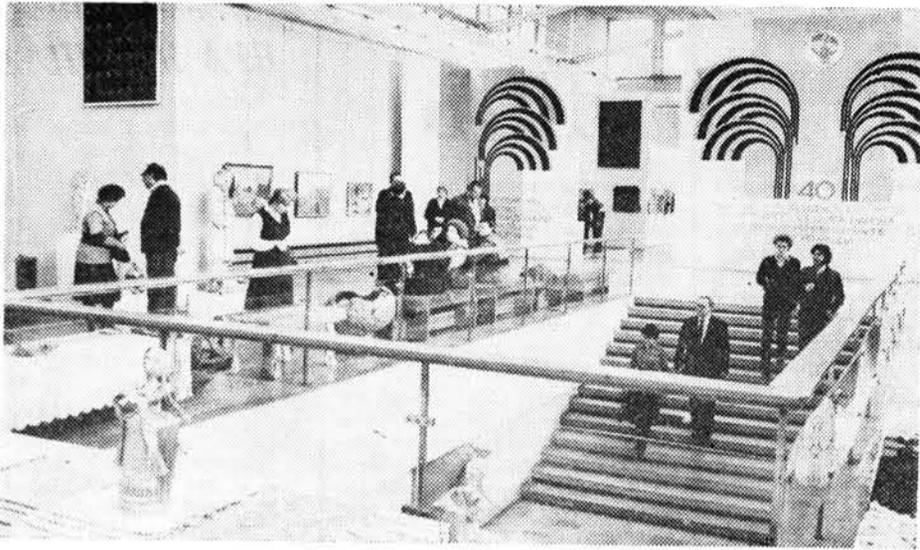
Заглядваючы ў бездань, нібы ў дні:
Міні мой дом, і голас мой, і вочы.
Забудзь мяне. Яе — не абміні!
Грахом узнагароджаны, закліяты!
Святы, нібыта Юрый на кані,— Пі юны хмель, растрачвай грошы ў святы,
А на яе хоць зводалля зірні.
Яшчэ зялёны дзень, яшчэ зялёны
Разбег вясны на маладым ствале.
Зрываі апладысменты і паклоны,
Тапчы пажар бясслаўнасці, але,
Калі святло ад недаверу згіне, Няспешна прывітай яе спярша:
Я так цябе чакала, што ў каліне Адбілася уся мая душа!
НЕ ВАРТА
Шукаць дарэмна броду — лепш ракою
У незнаёмым месцы плыць без жаху.
Не заграбайце жар чужой рукою:

Застацца можа іскра для пажару!
Цяжар не перавальвайце на плечы
Спадручнаму у век суровай прозы.
Лаўровікі, не думайце пра вечнасць:
І помнікі не ўсе адліты з бронзы!
Уразіць твар, а болей — агароджа,
Якой паспеў дзівак абгарадзіцца.
Плануйце дзень і год свой асцярожна:
Пад восень і садоўнік мітусіцца...
Не трэба пеўняў разліваць вадою —
Праз пяць хвілін угаманяцца страсці.
Не варта рваць адносіны з бядою,
Бо непадзельна з ёю ходзіць шчасце.

НОЧ НА ПРЫПЯЦІ

Авёс паспелы на далоні.
І поле — мілае да слёз.
Стрыгуць траву начныя коні,
Ды будзіць Прыпяць цеплавоз.
Усё яшчэ... Яшчэ — не ўчора.
Але з якіх глухіх начэй Мне зазірае ў вочы воран Бязлітасна, нібы Кашчэй.
Яму — пад сто. Яму не спіцца.
Ды й мне сягоння не заснуць.
І трызіць закахана Прыпяць,
І воды плыткія пяюць.
Усё яшчэ — як на далоні:
Падкоўкі дзён, каралі рос.
Але ляцяць у бездань коні,
І рассыпаецца авёс.
Сёння і вечна! — і мы са шчаслівых.
Бульбу пастаўлю, гуркі пасалю.
Я і сама не люблю шкадаўлівых —
Болей суровых і гордых люблю.
Ценькая нітачка лёсу-спаткання.
І за туманам агню не відно.
Ды разбудзі маё сэрца да ззяння! —
Хай і п'яе, і канае яно.
Хай не шукае сабе падабенства Праўдзе і споведзі наперакор.
...Што ж ты шкадуеш мяне,
бы ў маленстве Вецер шаўковы ды сіні чабор!

Яўгенія ЯНІШЧЫЦ

ТКАЦТВА, КЕРАМІКА, ЖЫВАПІС...

«Са святам, вас!» — віталі адзін аднаго наведвальнікі ў дзень адкрыцця рэспубліканскай выстаўкі самадзейнага выяўленчага і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, прысвечанай 40-годдзю Вялікай Перамогі над гітлераўскім фашызмам. І гэта было сапраўднае свята, таму што творы, прадстаўленыя ў мінскім Палацы мастацтва, цудоўныя. Яны сведчаць аб духоўным багацці народа, яго таленавітасці і магчымасцях кожнага працявіць свае здольнасці. У зале плошчай 1 200 квадратных метраў экспанавалася больш

чым тысяча работ амаль пяцісот самадзейных аўтараў. Радуе сустрэча са старымі знаёмымі. Як заўсёды, упрыгажэннем выстаўкі з'яўляюцца маляўнічыя неглюбскія і мотальскія ручнікі, івянецкая кераміка, вырабы з саломкі такіх праслаўленых майстроў, як Вера Гаўрылюк і Кацярына Арцэменка. А вось і новае імя. Люба Грыгор'ева з Наваполацка зрабіла з саломкі Герб Беларускай ССР. Гэты экспанат займае, бадай, цэнтральнае месца ў экспазіцыі, прыцягвае ўвагу наведвальнікаў, бо кожны ра-

зуме, колькі карпатлівай працы трэба было ўкладзі ў яго выкананне.

— Адна я б надта доўга яго рабіла, — усміхаецца майстрыха. — Але ў мяне былі добрыя памочнікі. Плясці ўзоры з саломкі я навучыла дачку, сяброў, маю вучняў, якія мне дапамагаюць.

На выстаўцы можна было сустрэцца з тымі, хто сваімі рукамі стварае гэта хараство. Заўсёды тоўпіліся наведвальнікі каля ткацкага станка, за якім працавала Ганна Палішчук, ткачыца з вёскі Макраны Капыльскага раёна.

— Пакажыце, як вы працуеце, — часта прасілі Ганну Іванаўну. Моладзь жа, напэўна, ніколі і не бачыла кроснаў.

— Спачатку бяру ніткі, — тлумачыла ткачыца, — навіваю на вал. Запраўляю ў рэмізы. Намячаю рысунак і працую. Чатыры метры тку два дні.

Выстаўка прысвечана знамянальнай падзеі, звязанай з трагічнай і гераічнай старонкай жыцця савецкага народа. Тэме барацьбы з фашызмам, перамогі над ворагам прысвечана многа работ прыкладнага мастацтва і жывапісных палотнаў. Многія з сённяшніх удзельнікаў

выстаўкі самі прайшлі дарогамі Вялікай Айчыннай вайны, змагаліся ў партызанскіх атрадах, будучы дзецьмі, зведзілі жахі фашысцкага варварства. Абавязкова спыняюцца людзі каля карціны Д. Сталярова «Трагедыя Каменкі», дзе мастак паказаў, як гітлераўцы паліць беларускую вёску, распраўляюцца з мірным насельніцтвам. «Я напісаў тое, што бачыў», — гаворыць аўтар, і, можа, менавіта ў гэтым найбольшай вартасці работы.

Любоўю да роднай зямлі прасякнуты пейзажныя творы самадзейных мастакоў. На палотнах чароўная прыгажосць нашай прыроды, дарагой сэрцу кожнага беларуса.

На выстаўцы пабываў выкладчык адной з вышэйшых навучальных устаноў Польскай Народнай Рэспублікі Пётр Заборны. У Мінску ён знаходзіцца на стажыроўцы ў інстытуце культуры. Наш гоасць сказаў, што ўражанне ад выстаўкі вельмі моцнае. «Асабліва ад работ па тэме, якой прысвечана экспазіцыя, — удакладніў П. Заборны. — І яшчэ я зразумеў, які таленавіты беларускі народ».

Народны мастак Беларусі Анатоль Анікейчык, выступаючы на адкрыцці выстаў-

кі, назваў яе аглядам эстэтычнай душы народа. Ён падкрэсліў, што найбольш уражвае яго ў гэтай экспазіцыі шчырасць і самаадданасць народных майстроў. **НА ЗДЫМКАХ:** экспазіцыя выстаўкі разгорнута ў адной з самых вялікіх залаў Палаца мастацтва; за кроснамі ткачыца Ганна ПАЛІШЧУК; работа І. ГРЫШЫНА з Магілёва «Партызаны» [разьба па дрэву]; карціна Д. СТАЛЯРОВА [г. Рагачоў] «Трагедыя Каменкі».

Фота Я. КАЗЮЛІ.

(ПОРТ)

У ЛЕЙПЦЫГУ прайшло першынство Еўропы барцоў класічнага стылю.

Выдатна на ім выступіла каманда Савецкага Саюза. Яна заваявала сем залатых, адзін сярэбраны і два бронзавыя медалі.

Асабліва вызначыліся выхаванцы беларускай школы барацьбы. Ігар Каньгін, Анатоль Федарэнка, Аганес Аруцонян, Камандор Маджыдаў і Міхаіл Пракудзін занялі першыя месцы ў асабістым заліку.

МІНЧАНКІ Вольга Садоўская і Алена Альтшуль заваявалі сярэбраны і бронзавы медалі адпаведна на чэмпіянаце СССР па міжнародных шашках.

НА МІЖНАРОДНАЙ рэгаце «Перадалімпійскі тыдзень» у Францыі паспяхова выступіў савецкі экіпаж «Солінга» ў складзе масквіча Б. Буднікава, А. Мірона з Гродна і Г. Страха з Мінска. Нашы спартсмены сталі пераможцамі гэтых прэстыжных спаборніцтваў.

БЕЛАРУСКІЯ баскетбалісты заваявалі сярэбраныя

ўзнагароды на першых Усеаюзных юнацкіх гульнях.

Нашы дзівячаты ў рашаючым паядынку ўступілі ўкраінскім спартсменкам усяго тры ачкі (59:62).

СЯРЭБРАНЫ медаль атрымаў брэстчанін Барыс Ісачэнка на ўсеаюзных спаборніцтвах мацнейшых стралкоў з лука, якія прайшлі ў Самаркандзе.

УПЕРШЫНЮ беларускі гімнаст Юрый Балабанаў стаў абсалютным чэмпіёнам Савецкага Саюза. У суме мнагабор'я ён набраў 114,575 ачка.

Беларускія спартсмены на першынстве краіны перамаглі і ў агульнакамандным заліку.

ЗА ВЫСОКІЯ спартыўныя дасягненні вялікая група беларускіх спартсменаў і трэнераў удастоена высокіх урадавых ўзнагарод.

Ордэн Дружбы народаў атрымаў Ігар Каньгін (Віцебск), весляры Уладзімір Парфяновіч і Алена Хлопцава (Мінск) і іншыя.

У СУХУМІ прайшлі спаборніцтва па кулявой стральбе.

Уладзімір Шылаў з Гродна заняў другое месца ў стральбе з пневматычнага пісталета, яго вынік 585 ачкоў з 600. Мінчанін Ігар Жаваран-

каў стаў бронзавым прызёрам.

МІЖНАРОДНЫЯ спаборніцтва па акрабятцы паміж лётчыка-касманаўта Волкава сабралі многіх мацнейшых спартсменаў нашай краіны і з-за мяжы.

Мінчанін Мікалай Паўлючэнкаў на гэтым турніры заняў другое месца. Ён уключаны ў зборную СССР, якая хутка будзе выступаць на чэмпіянаце Еўропы.

АПОШНІЯ ў сёлетнім сезоне спаборніцтва правялі льяўнікі Савецкага Саюза.

У гонцы на 50 кіламетраў добра выступіў мінчанін Сяргей Сяргееў, які заняў трэцяе месца.

ФУТБАЛІСТЫ зборнай СССР правялі ў Берне адборачны матч першынства свету з камандай Швейцарыі. Лік гульні — 2:2.

У складзе нашай каманды выступалі мінчане Сяргей Гоцманаў, Сяргей Алейнікаў, Георгій Кандрацьеў і Андрэй Зыгмантовіч.

Першыя дзве сустрэчы на сваім полі правялі футбалісты мінскага «Дынама» на чэмпіянаце краіны.

Матч з маскоўскім «Тарпеда» завяршыўся ўнічыю: 0:0. Гульні з ерэванскім «Арабатам» мінчане выйгралі з лікам 3:2.

БЕЛЫЯ ГАЛУБЫ ФЕСТИВАЛЮ

«Галубы да XII Сусветнага фестывалю моладзі і студэнтаў» — так называўся адзін з раздзелаў выстаўкі галубаводаў Расіі, якая прайшла ў Маскве. Фестывальная экспазіцыя стала часткай падрыхтоўкі аматараў-арнітолагаў да сусветнага форуму моладзі.

— Кожны з дзвюх тысяч галубаводаў Масквы абавязавы выгадаваць да свята па пары птушак, — сказаў член праўлення гарадскога клуба аматараў галубоў Юрый Шмялёў. Дарэчы, сам ён абяцаў выгадаваць 25 пар.

На ўсіх папярэдніх Сусветных фестывалях моладзі і студэнтаў у неба ўзляталі пераважна шызыя галубы, — удакладніў Ю. Шмялёў. — На гэты раз у Маскве распрастаюць крылы птушкі толькі з асяляльна белым апярэннем.

Грандыёзнае жывое воблака ўзнікне на вачах у шматлікіх глядачоў і ўдзельнікаў урачыстай цырымоніі адкрыцця XII Сусветнага фестывалю моладзі і студэнтаў на Цэнтральнай спартыўнай арэне стадыёна імя У. І. Леніна 27 ліпеня.

Георгій САЕНКА.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня
выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 811